

Нормативне забезпечення надання реабілітаційних послуг особам з обмеженнями життєдіяльності

У статті описано алгоритм надання реабілітаційних послуг особам з обмеженнями життєдіяльності та структуру збірника нормативно-правових та методичних документів, необхідних для забезпечення ефективної діяльності установ, організацій та підприємств, що надають реабілітаційні послуги для цієї категорії громадян.

Аналіз стану справ стосовно інвалідів в Україні свідчить, що протягом останніх років зроблено суттєві кроки в напрямку реформування системи соціального захисту осіб з обмеженнями життєдіяльності та (або) непрацездатністю та створення для цієї категорії громадян рівних можливостей порівняно зі здоровими людьми [1].

Одним з найважливіших кроків на шляху реалізації заходів щодо реформування системи соціального захисту населення було приєднання України у березні 2010 року до Конвенції ООН про права інвалідів, ратифікованої 79 державами.

Від кожної країни, що дотримує міжнародні норми та правила стосовно інвалідів, очікуються відповідні дії щодо забезпечення цим верствам населення гарантій усього комплексу політичних, економічних та громадських прав.

Державна політика щодо осіб з обмеженнями життєдіяльності та (або) непрацездатністю ґрунтується на основних законах України щодо інвалідів [2, 3]. Крім того, права осіб з обмеженнями життєдіяльності на участь у житті суспільства та захист їх інтересів закріплено низкою підзаконних актів [4—6].

Реалізація і розв'язання проблем інвалідності відбувається через соціальні проекти і програми, спрямовані на підвищення рівня якості надання інвалідам реабілітаційних послуг [7, 8].

Саме реабілітаційний напрямок є стрижнем соціальної політики України щодо інвалідів, у тому числі дорослих і дітей з вадами і захворюваннями опорно-рухової системи (ОРС).

Основною метою реабілітаційних заходів, що реалізуються широким колом фахівців центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ), установами, організаціями, підприємствами, та зокрема *Українським науково-дослідним інститутом протезування, протезобудування та відновлення працездатності (УкрНДІпротезування)*, є компенсація або часткове усунення обмежень життєдіяльності в побуті та соціальному житті.

У вирішенні цієї проблеми бере участь досить широкий загал установ та служб. На рисунку наведено алгоритм встановлення рівня втрати функціональних можливостей та надання реабілітаційних послуг особам з вадами ОРС на кожному етапі.

Блоками 1 та 2 на рисунку зазначені установи, організації та підприємства, які на різних етапах реабілітації виконують стосовно інваліда ті чи інші функціональні обов'язки.

Створена законодавча база щодо реабілітації інвалідів в Україні [2—6] станом на 2005—2006 роки вимагала від усіх установ, організацій та підприємств, задіяних у наданні реабілітаційних послуг, використання у повсякденній діяльності цілої низки нормативних і методичних документів (НМД) різних рівнів прийняття і сфери застосування.

Формування фондів НМД, необхідних для здійснення діяльності будь-якої юридичної особи на ринку реабілітаційних послуг, на той час було основним завданням.

Для вирішення цього завдання було визначено першочерговість та послідовність розроблення тих чи інших видів НМД, класифікація яких була раніше запропонована провідними фахівцями зі стандартизації [9].

Відповідно до функціональних обов'язків медико-соціальних експертних комісій (МСЕК), лікувально-контрольних комісій (ЛКК) та реабілітаційних

установ, у першу чергу підлягали розробленню нормативи у сфері медичної, фізичної, соціальної реабілітації та забезпечення технічними засобами реабілітації (ТЗР) інвалідів та дітей-інвалідів з ураженнями ОРС; а також методичні документи та інформаційні матеріали (каталоги), які висвітлюють показання до призначення, ілюстрований асортиментний перелік продукції для інвалідів та її властивості; а також порядок та вимоги до процесу реалізації тих чи інших реабілітаційних заходів (навчання ходьбі, придбання навичок самообслуговування тощо).

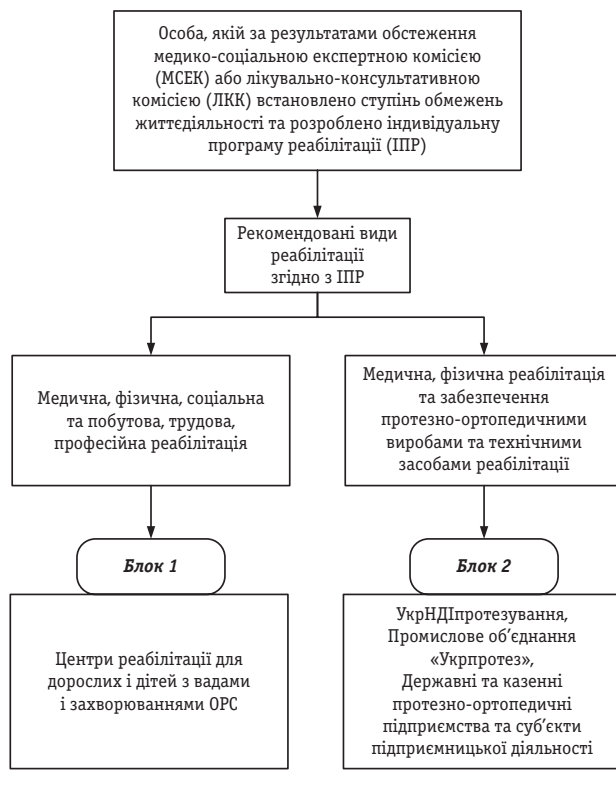
Не менш важливим під час створення бази НМД установ, організацій та підприємств, задіяних у сфері надання реабілітаційних послуг із застосуванням ТЗР різного функціонального призначення індивідуального виготовлення (протезно-ортопедичні вироби) та серійного виробництва (засоби для ходіння, колісні крісла, засоби для самообслуговування та догляду, меблі та оснащення тощо) було розроблення і запровадження таких документів:

- національних стандартів, стандартів організації України (СОУ), технічних умов (ТУ), що регламентують показники функціонального призначення, технічні вимоги, правила приймання та методи контролювання показників якості та безпечності продукції та послуг для інвалідів;
- порядків, вимог, правил, що встановлюють механізми запровадження у виробництво нових та більш функціональних видів ТЗР та організаційні заходи проведення різних видів випробування зразків нових видів виробів для інвалідів;
- технологічних і експлуатаційних документів, що регламентують технологічну послідовність та правила застосування за призначенням ТЗР;
- нормативів матеріальних і трудових витрат на виготовлення і ремонт ТЗР.

Упровадження реабілітаційними установами понад 200 документів різного рівня прийняття дозволило їм значно підвищити ефективність надання реабілітаційних послуг інвалідам з вадами і захворюваннями ОРС.

На сьогодні фактично на всі види протезно-ортопедичних виробів, крісел колісних та засобів пересування, які входять до переліку ТЗР, якими забезпечуються окремі категорії населення [10], сформована нормативна база, яка містить державні стандарти, переважна більшість яких гармонізована з міжнародними та європейськими (ISO 9999, ISO 7176), СОУ, ТУ, а також розроблено і запроваджено технологічні процеси виготовлення певних видів продукції і методичні рекомендації щодо їх призначення і застосування.

Застосування документів, необхідних для виконання службових обов'язків фахівцями різних установ, організацій та підприємств, зайнятих обслуговуванням інвалідів, було важливим і своєчасним кроком у напрямку удосконалення системи нормативно-

Алгоритм надання реабілітаційних послуг особам з вадами ОРС

го і методичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання відповідно до вимог чинного законодавства.

Створення системи нормативно-правового і методичного забезпечення діяльності чисельних реабілітаційних установ в Україні є актуальним завданням і на сьогодні, насамперед з причин того, що дозволяє у стислий термін вирішити будь-яке правове питання щодо конкретного інваліда, з'ясувати, яким є стан його здоров'я, призначити і обрати певний вид ТЗР, оцінити якість наданих йому реабілітаційних послуг із застосуванням того чи іншого виробу, що використовується особою в побуті, під час навчання, праці або відпочинку.

У 2010—2011 роках розроблено проект державних соціальних нормативів реабілітації інвалідів та дітей-інвалідів з ампутаційними дефектами та захворюваннями ОРС, які містять об'єми та послідовність проведення реабілітаційних заходів із застосуванням ТЗР.

Для зручності користування масивом нормативно-правових та методичних документів сформовано збірник, який містить повну інформацію щодо чинних нормативно-правових актів, НМД, необхідних для забезпечення ефективної діяльності реабілітаційних установ, організацій і підприємств сфери управління Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства соціальної політики України, було доцільним і своєчасним.

Розподіл документів за групами у збірнику проводився за такими ознаками:

- обов'язковістю їх застосування (нормативно-правовий акт, нормативний документ (НД) зі стандартизації);

- юридичною силою (Конституція України, кодекси, закони України, підзаконні акти);

- сферою регламентації (укази, розпорядження Кабінету Міністрів України, національні класифікатори України, нормативно-правові акти з питань охорони праці й пожежної безпеки);

- сферою управління ЦОВВ (положення, порядки, правила, накази, розпорядчі документи, нормативи, норми, номенклатурні переліки, методичні рекомендації, посібники, каталоги).

Згідно з обраною класифікацією документів та відповідно до визначеного алгоритму надання реабілітаційних послуг з метою підвищення рівня інформованості усіх структур, задіяних у процесі реабілітації осіб з вадами і захворюваннями ОРС, структурою побудови збірника було передбачено подання інформації у двох частинах: загальній і змістовній.

До загальної частини збірника увійшли дані щодо:

- міжнародних НД, що регулюють проблеми інвалідів;

- напрямків гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними нормами стосовно інвалідів;

- алгоритм надання реабілітаційних послуг особам з вадами і захворюваннями ОРС з наведенням переліків НМД, необхідних для застосування установами, організаціями і підприємствами залежно від сфери їхньої діяльності та їхніми структурними підрозділами;

- рекомендації щодо принципів формування контрольних і робочих екземплярів документів, які входять до фондів документів установ, організацій і підприємств.

Змістовна частина збірника була сформована за визначеними групами документів, до яких було внесено інформацію, що стосується конкретних документів, віднесених до певної групи (назва документа, дата його затвердження (прийняття), строк набрання чинності, сфера дії та стислий зміст, по-

силання на джерело інформації для ознайомлення з повною версією документа).

Формування збірника, призначеного для застосування у роботі широким колом фахівців, задіяних у сфері надання реабілітаційних послуг дорослим і дітям з вадами і захворюваннями ОРС, проводилося шляхом розроблення сигнальної (скороченої) та повної електронних версій збірника, що містила тексти усіх документів, наведених у джерелах інформації. Такий підхід до подання інформації передбачає надалі можливість оновлення документів у разі затвердження змін до них або їх вилучення, якщо вони скасовані.

Взаємозв'язок між загальною і змістовною частинами збірника забезпечений у такий спосіб:

- користувач знаходить у загальній частині збірника свою установу (організацію, підприємство) і рекомендований перелік документів, представлений у вигляді таблиці, що містить, окрім назв документів (закони, положення, методичні рекомендації тощо), інформацію щодо номера групи та позиції документів, стислий зміст або повний текст яких подано у змістовній частині збірника;

- за номером групи і позиції певного документа користувач може ознайомитись і використати у роботі стислу або повну електронну версію документа, який потрібен.

Саме такий підхід надає можливість кожному фахівцеві будь-якої установи, організації або підприємства на різних етапах надання реабілітаційних послуг інвалідам бути своєчасно проінформованим з питань, що підлягають вирішенню стосовно особи з обмеженнями життєдіяльності та (або) непрацездатністю.

ВИСНОВОК

Створення системи нормативно-правового і методичного забезпечення діяльності установ, організацій та підприємств, зайнятих наданням реабілітаційних послуг особам з вадами і захворюваннями опорно-рухової системи є складовою частиною реформування сфери соціального захисту населення України відповідно до стандартів і норм, встановлених Конвенцією ООН про права інвалідів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник С., Гаврюшенко Г., Полякова О. та ін. Про становище інвалідів в Україні. Національна доповідь. — Київ, 2008. — 200 с.
2. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII.
3. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 16.10.2005 № 2961-IV.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації і формування відповідного державного замовлення, переліку таких засобів» від 29.11.2006 № 1652.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання інвалідам і дітям-інвалідам реабілітаційних послуг» від 31.01.2007 № 80.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів (дітей-інвалідів)» від 08.12.2006 № 1686.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших мало мобільних груп населення на 2009—2015 роки «Безбар'єрна Україна» від 29.07.2009 № 784.
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції загальнодержавної програми «Національний план дій з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів» на період до 2020 року» від 30.03.2011 № 245-р.
9. Гінзбург М. Спроба класифікації нормативних документів // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2003. — № 2. — С. 13—19.
10. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку забезпечення окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації і формування відповідного державного замовлення, переліку таких засобів» від 29.11.2006 № 1652 (зі змінами згідно з постановами КМУ № 1015 від 12.11.2008, № 318 від 08.04.2009 та № 35 від 25.01.2012). ■

*А. Салєєва, кандидат технічних наук, директор,
О. Чернишов, завідувач лабораторії,
Т. Кудрявцева, науковий співробітник,
К. Карпенко, вчений секретар,
УкрНДІпротезування, м. Харків*

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ФАХІВЦІВ

Семінар-нарада «Практика впровадження технічних регламентів в Україні та перспективи роботи в умовах нагляду за ринком»

Сьогодні багато говорять про реформування системи технічного регулювання України, адаптацію нашого законодавства до європейського, ліквідацію технічних бар'єрів і створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Серед заходів цих інтеграційних процесів — докорінна зміна національної інфраструктури оцінювання відповідності, приведення українського законодавства і практики до симетричного з європейськими вимогами, введення технічних регламентів — аналогів Директив ЄС, упровадження стандартів, гармонізованих з міжнародними і європейськими нормами.

10—11 квітня 2012 року в Києві фахівцями Державного підприємства «Випробувальний центр «Омега» (ДП ВЦ «Омега») проведено семінар-нараду на тему «Практика впровадження технічних регламентів в Україні та перспективи роботи в умовах нагляду за ринком».

У роботі семінару взяли участь понад 45 фахівців, представників центральних органів виконавчої влади, органів оцінки відповідності, виробників і постачальників різноманітного обладнання.

На семінарі детально розглянуто вимоги технічних регламентів України щодо електромагнітної сумісності, безпеки низьковольтного обладнання, безпеки машин і устаткування і, що найактуальніше, їх

практичне застосування виробниками і продавцями продукції.

Тема семінару викликала великий інтерес серед учасників, демонстрацією якого була велика кількість питань, отриманих лекторами після кожної з презентацій та після завершення заходу. Тому вирішено і надалі проводити заходи із залученням представників виробництва, підприємництва, контролюючих органів, органів захисту прав споживачів з розглядом питань переходу від системи обов'язкової сертифікації до оцінювання відповідності, процедур оцінювання продукції за технічними регламентами, за рішенням виникаючих проблемних питань, обміну практичним досвідом.

Л. Богданович, заступник директора ДП ВЦ «Омега»